

Investeeri!

LHV AJAKIRI

Nr. 1 | oktoober 2007

Indrek Neivelt:

Eesti majandus
vajab suuri
muudatusi!

Investeeringimine
ja maksud

Warren Buffet:

kuidas
teenida 52
miljardit dollarit

Kuidas valida
pensionifondi

Aktsiaostu
ABC

**Karoli
Hindriks**
investeerib
homsesse

Marko
Reikop:

pensionile
minnes
olen miljonär!

INVEST MENTOR

Tallinna Börsi investorharidusprogramm

- 5 UUDISED**
Turgude valik laienes. Uued investeerimisvõimalused. LHV sai uue logo.
- 6 INVESTOR**
Marko Reikop kogub pensionimiljonit.
- 9 PANE TÄHELE**
Aktsiaostu ABC. 10 põhiküsimust.
- 12 MAJANDUS**
Indrek Neivelt: „Eesti majandus vajab suuri muudatusi!”
- 16 ABIKS ALGAJALE**
Börs kui turuplats.
- 18 INVESTOR**
Karoli Hindriks mõtleb homsele.
- 21 MAKSUD**
Maksud, maksud, maksud
- 22 LHV FONDID**
Mõistlik valik: investeerimisfond.
- 24 MAJANDUS**
Ivari Padar: „Parim investering on haridus!”

Impressum

Ajakirja Investeeril! annab välja LHV, www.lhv.ee, info@lhv.ee, tel: 680 0400

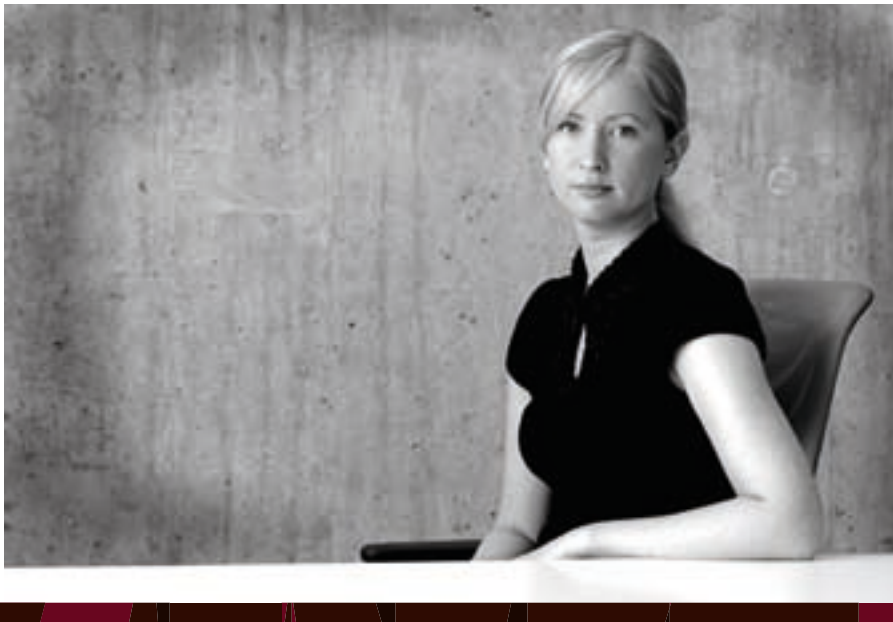
Tootja: Profimeedia OÜ
www.profimeedia.ee,
info@profimeedia.ee

Toimetaja: Margus Müil
Kujundus: Martin Mileiko
Kaanefoto: Viktor Koškin

Trükk: Unipress
Trükiarv: 50 000

- 26 PENSION**
Kuidas toimivad pensionifondid?
- 29 LHV TOETAB**
Optimistid taas purjede all.
- 30 GURU**
Warren Buffett, mees, kes teenis 52 miljardit dollarit.
- 34 RISTSÕNA**
Nuputa ja võida auhind!
- 35 FINANTSTERMINID**
Mis on mis investeerimismaailmas?

Investeeri!

Eestis teeb igapäevaselt tööd ligikaudu 650 000 inimest. Kuid elu näitab, et peale kõva ja ennastalgava töötegemise tuleb veel liiksaks panna kedagi või midagi enda jaoks tööle, et jõukus kasvama hakkaks.

Mõnede eranditega spordi-, filmi-, popmuusika- ja moemaailmast on inimesed rikkaks saanud just sellega, et on suutnud inim- või finantskapitali enda jaoks tööle panna läbi ettevõtetesse investeerimise.

Kui palju leidub Eestis selliseid inimesi, kes on juba kapitali enda heaks tööle pannud? Kahjuks mitte liiga palju. Näiteks on kohalikul börsil kaubeldavatesse ettevõtetesse investeerinud umbes 20000 investorit. Mida on rohkem kui poole võrra vähem kui neid inimesi, kes on võtnud kõrge intressiga tarbimisläenu.

LHV eesmärk on muuta investeerimist ehk kapitali enda jaoks tööle panemist populaarsemaks. Oleme võtnud oma südameasjaks ka inimeste investeerimisalase tead-

likkuse tõstmise, sest kapitali enese jaoks tööle panemine eeldab tarka tegutsemist ja õigeid otsuseid.

Oleme jaganud investeerimisteemalisi teadmisi alates 2001. aastast. Senised LHV seminarid oleme aga alates sellest sügisest koondanud ühtseks Investeerimiskooliks. Samuti saavad inimesed meilt tasuta personaalset konsultatsiooni ning võivad otsida iseseisvalt infot finantsportaalist www.lhv.ee.

Suurendamaks oma panust Eestimaa inimeste investorhariduse tõstmisel veelgi, asusime välja andma ka investeerimist tutvustavat ajakiri „Investeeri!“. Loodame, hea lugeja, et leiad meie esimesest numbrist enda jaoks nii mõndagi huvitavat ja kasulikku!

Parimate soovidega,
Liisi Ruus,
LHV tegevjuht

40 Optimisti noorsportlastele

LHV omanikud on soetanud noorte purjetajate toetamiseks 40 Optimisti purjekat, millega võisteldi juba ka LHV Saadjärve Regatil. LHV partner Andres Viisemann toetab ka juulikuus MM-il pronksmedali võitnud ning Eestile Pekingi olümpiale pääsme lunastanud Deniss Karpaki (loe ka lk 33).

LHV toetab Leigo Järvemuusikat

Leigo Järvemuusika vabaõhukontserdid toimusid sellel suvel juba 10 korda. LHV toetab muusiseerimist looduskeskonnas ning on andnud ka omapoolse panuse, et Järvemuusika kontserdid jõuaksid võimalikult paljude inimesteni.

Sest maalilisel Otepää kuppelmaastikul, miljonite tähtede ja tuhandete lõkete vahel, sünnivad muusikute ja looduse sümfooniast aegumatud seisundid, mis oma sügavuses ja lihtsuses annavad inimeste mõtetele nauditavalt kummalise selguse.

Uued investeerimisvõimalused

Edukalt pensionifonde juhtinud LHV pakub sellest aastast oma klientidele ka aktsiafonde.

LHV Maailma Aktsiad Fond on investori jaoks kergeim viis investeerimiseks aktsiaturgudele üle maailma. Fond sobib ennekõike neile, kes on otsustanud investeerida aktsiatesse, eelistamata seejuures otseselt ühtegi maailma regiooni mõnele teisele.

LHV Tõusva Euroopa Alfa Fond investeerib Ida-Euroopas ettevõtetesse, mis saavad kõige rohkem kasu selle piirkonna majandus- ja tarbimiskasvust. Alfa Fond on sobilik siis, kui investor usub „uue Euroopa„ järelle jõudmisse „vanale Euroopale...“

Võtsime kasutusele uue logo

AS LHV Group kasutab alates 11. septembrist uut logo. Logo vahetuse tingis asjaolu, et LHV on oma investeerimistoodetega esindatud ka väljaspool Eestit – Lätis ja Leedus – ning sealsetel turgudel on lihtsam tegutseda märgi all, milles ei ole võõrapäraseid pikki nimesid ega raskesti hääldatavaid tähti.

Uue logo autoriks on graafiline disainer Tõnu Sikk, kes kommenteerib oma tööd nii: „Kombineerides nii vertikaalseid kui ka pisut kaldu olevaid tähti ja neid omavahel sidudes sai kokku logo, milles nii stooilist rahu ja kindlameelsust kui ka hoogsat

liikumist ja teistmoodi olemist.“

Varem kasutusel olnud kaubamärki Lõhmus, Haavel & Viisemann edaspidi logona enam ei kasutata, kuid see jääb endiselt alles

grupi ühe ettevõtte ametliku juriidilise nimenä. AS LHV Group ja selle tütar- ettevõtete omanikering, juriidilised ja kõik muud andmed jäävad samaks.

Maailmapraktika varal võime öelda, et ettevõtte kaubamärgi uuendamises ei ole finants- ega investeerimissektoris midagi eriskummalist. Jaanuaris saab LHV 9 aastat vanaks ja see on just sobiv hetk väike- seks värskenduseks.

LHV Kliendikontor kolib City Plazasse

LHV Tallinnas, Pärnu mnt 25 asuv kliendikontor sulgeb oktoobris uksed. Uus kliendikontor avatakse samal ajal City Plaza esimesel korrusel, aadressil Tartu mnt 2, Tallinn.

Turgude valik laienes kahekümne riigini

LHV poolt pakutavate turgude valik on taas laienenud ning alates sellest suvest saab investeerida ka Venemaa aktsiatesse. Nüüd saab LHV kaudu osta ja müüa 20 riigi aktsiaid, 15 riigi optioone, 16 riigi futuure ja 20 riigi valuutasid.

Miljoni krooni pensionär

Investeerimisest rääkides löövad Marko Reikopi silmad särama. Sest ta usub, et pensionile jäädes on tal tänu investeerimisele varuks vähemalt üks muretu miljon.

TEKST: TIIT EFERT | PILDID: VIKTOR KOŠKIN

Aastaid tagasi sattus Marko Reikop mitmel korral juhtima Tallinna Börsi korraldatud investeerimisteemalist messi Rahakompass. Messil investeerimispisik populaarset saatejuhti tabaski. „Vaatasin, kuidas seal investeerimisest rääkivatel inimestel silmad särasid ja kuulasin juttu, mis tundus üsna mõistlik,” meenutab Reikop. Ta otsustas ka ise investeerimist proovida ning mingi osa oma palgast igakuiselt aktsiatesse paigutada.

Viis aastat kestnud investeerimisest on tänaseks saanud 38-aastase Reikopi elustiili lahutamatu osa. Ta paneb iga kuu kõrvale 10% oma palgast. Täpsemalt lahkub see raha Reikopi pangaarvelt iseenesest, otsekorraldusega. Reikop on arvestanud, et seda raha ta igapäevaelus „kätte” ei saa ja seepärast ei soovi ta ka rahaülekannetega vaeva näha.

Raha kasvas 50% võrra

Marko Reikopi arvates kulutavad inimesed pahatihti raha mõttetute asjade peale. „Kui ma aga investeerin, on selge, et see raha on mul kusagil olemas ja kui ka midagi juhtuks, siis mingi osa sellest jääb ikka alles. Aga kui ma ei investeeriks, siis oleks 100% kindel, et mul seda raha enam ei oleks. Ma lihtsalt kulutaks selle tühiste asjade peale ära,” ütleb Reikop.

Ehkki Reikop jälgib muude uudiste kõrval terava pilguga ka börsiuudiseid, neist ärevusse ta ei satu. Ka siis mitte, kui uudised kuulutavad aktsiaturgude langusest. „Kui aktsiaturgudel peakski midagi juhtuma, siis kõike ei kaota ma niikuinii. Ja kui aktsiaturud ka vahepeal langevad, siis pole hullu: küll nad peagi jälle ka tõusevad. Ma olen pikaajaline investor,” sõnab Reikop.

Oma investeringute käekäiku jälgib ta harva, heites pilgu asjade seisule keskeltläbi kord kahe kuu jooksul. „Vahel tuleb ette ka üllatusi,” muheleb Reikop. „Kui tükk aega pole vaadanud, siis imestan, et kui palju on summa kasvanud!”

Tänaseks on Reikopi tehtud investeringud kasvanud 50% võrra. See tähendab, et iga investeeritud 1000 krooni kohta on tal nüüd 1500 krooni. „Mul on see tuhat krooni alles ja mul on veel lisaks ka 500 krooni. Ma olen väga rahul,” räägib Reikop.

Rahulolev saatejuht propageerib investeerimist ka oma töökaaslaste ja tuttavate seas ning mõnigi neist on tema soovitusi ka kuulda võtnud.

Inimesi, kes tema raha haldavad, usaldab Marko Reikop täielikult. „Kui ma lähen autoparandusse, siis ma usaldan ju samamoodi sealseid töötajaid. Kui ma ei usaldaks, siis parandaksin oma autot ise,” selgitab Reikop. Ka investeerimine eeldab spetsiaalset väljaõpet, kogemusi. Inimeste jaoks, kel see kõik olemas, on see

põhitöö. „Ja minul on oma põhitöö, millega ma igapäevaselt tegelen,” räägib Reikop. Ning lisab, et kui tal oleks investeerimiseks miljoneid kroone, saakski ilmselt tema põhitegevuseks investeerimine.

Marko Reikopi investeerimisportfell koosneb fondiosakutest, tema raha on hajutatud USA-sse, Ida-Euroopasse ja Aasiasse. „Investeerimistõde on ju see, et kõiki mune ei tohi hoida ühes korvis,” teab Reikop. Eesti ettevõtete ja üldse üksikettevõtete aktsiatega ta ei tegele.

„Minu arvates ei tee raha kedagi õnnelikuks. Küll aga olen ma veendunud, et raha puudumine teeb õnnetuks.”

Tõsi, omal ajal omas Reikop ka Saku õlletehase aktsiaid ning jõi vaid Saku õlut. Uskudes, et ühel kenal päeval saab ta õlleraha kuhjaga tagasi.

Pensioniaastad olgu väarikad!

Marko Reikop elab oma elu kindlustundes ja südamerahus. Sest ta on tuleviku kindlustamiseks teinud kõik, mis võimalik. „Kui inimestele meeldib rääkida müstilisest miljonist,

TARBIMIS-HULLUS: Marko Reikop ei mõista inimesi, kes kulutavad kogu oma vaba raha mõttetutele ostudele.

siis ma olen päris kindel, et oma investeringutega kogun ma kindlasti vanaduspõlveks vähemalt miljon krooni,” rehkendab Reikop. „Enamasti kulutatakse raha mõttetute asjade ja tühja-tähja peale. Kuid arukas oleks oma elu majanduslikult kindlustada, sest mine tea, äkki antakse palju elupäevi. Täna hetkel tähendab pensionile minek vaesusesse langemist. Aga kes meist ei tahaks olla hoopis väarikas pensionär?” Nii soovitabki Reikop investeerida kõigil, kel on pensionile jäämiseni veel tööaega jäänud.

„Minu arvates ei tee raha kedagi õnnelikuks. Küll aga olen ma veendunud, et raha puudumine teeb õnnetuks,” arutleb Reikop. Seepärast püüab ta suhtuda oma rahasse rahulikult, langetamata otsuseid emotsioonide tasandil.

Tallinna Börsil on Reikop ostnud emissiooni ajal ainult Eesti Telekom aktsiaid. Siis, kui kõik ostsid ja hästi teenisid. Enam Reikop kiiresti rikastumisse ei usu. „Minu elu loogika on selline, et iga krooni teenimiseks tuleb tööd teha. Raha pole minu juurde kunagi kergelt tulnud. Aga ma ei saa ka öelda, et raha vihkaks mind,” räägib Reikop.

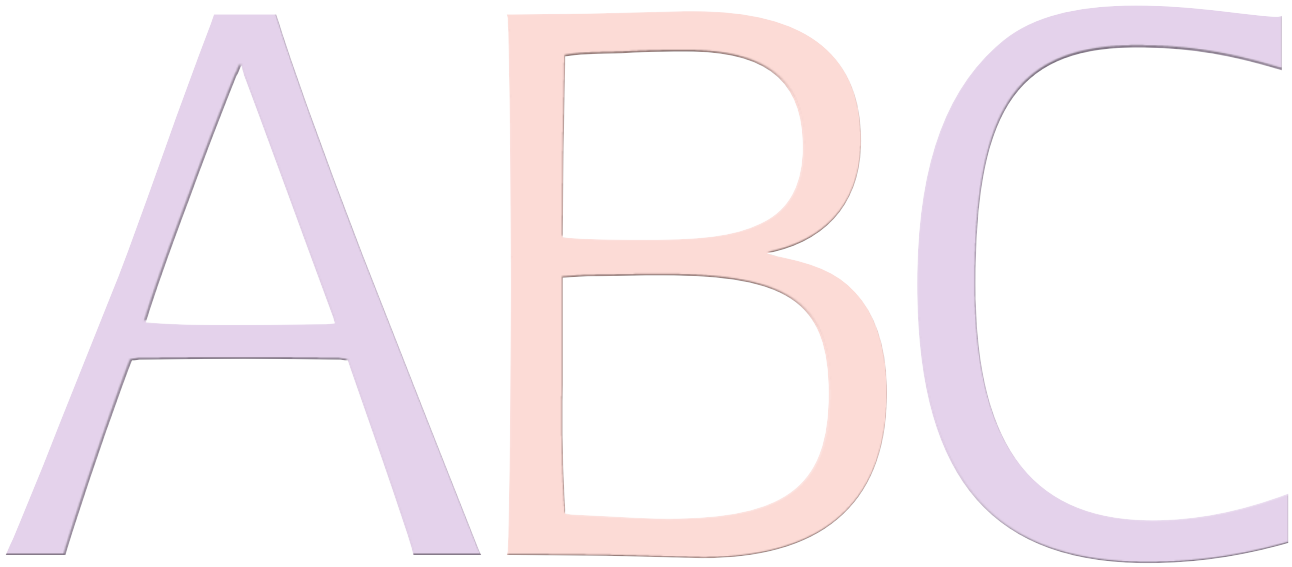
Teletöö kõrvalt on Marko Reikop hakanud vaikselt tegelema ka ettevõtlusega. Nimelt asutas ta kontserdite ja ürituste korraldamisega tegeleva osahinguga.

Esialgul tegeleb Reikop ettevõtlusega hobi korras, aga ta ei välista, et mingil hetkel võib sellest saada ka tema põhitegevus. „Paigalpüsimiseks tuleb kiiresti joosta,” räägib Reikop. „Kui tahad samale tasemele jääda, pead juurde õppima. Õpingi praegu uusi asju. See annab võimaluse teha midagi sellist, mida pole varem teinud. See on äärmiselt huvitav, ehkki nõuab pingutust.”

LHV

TEKST: MARGUS MÜIL | ILLUSTRATSIOON: CORBIS

Aktsiaostu

Kavandades aktsiaostu, ärge kiirustage. Sest „kuumad aktsiad” võivad olla petlikud. Järnevad 10 küsimust aitavad teil langetada õigeid otsuseid. Neile küsimustele vastuseid teades võite olla kindlad, et teie vaevaga teenitud raha ning pikaajalised ärilised ootused saavad pimedal lootuse ja hea usu asemel tuginema kindlale alusele.

1.

Kust tuleb firma kasum?

Kui te ei tea, mida ostate, siis ei tea te ilmselt sedagi, mis on ostetava tegelik hind. Nii tuleks enne aktsiaostu uurida, kuidas firma oma raha teenib. Vastus ei olegi alati lihtne. Näiteks müüb General Motors (GM) igal aastal miljonid sõidukeid, kuid ei teeni sellega peaaegu midagi.

GM tänane kasum tuleb peaaegu 100% laenudest, mida väljastab firma hantsharu General Motors Acceptance Corp. See tõik ei muuda GMi aktsiat tingimata halvaks investeeringuks, kuid annab parema ülevaate firma riskidest ja võimalikust kasumist.

2.

Kas käive on reaalne?

Kontoseisust rääkides on tähtis mõista, et tänu raamatupidamiseskirjadele saab firma näidata müügitulu paberil ammu enne seda, kui raha tegelikult laekub (halvimal juhul ei laeku see kunagi). See võib aktsiahinda oluliselt mõjutada.

Sageli peegeldub tõe firma dokumentides, ent müügituluga saab manipuleerida ka märksa varjatumalt. Olge ettevaatlik firmadega, kelle müüginumbrid suurenevad konkurentide omadest märksa kiiremas tempos, või kelle müüginumbrid kasvu näib põhjustavat üksnes teiste firmade allaneelamine. Kui ettevõtte liidab endaga aastas üle kahe firma, siis tundub motiiviks olevat juhtkonna soov rahuldada investorite lühiajalisi ootusi. Pikemas perspektiivis võib erinevate ettevõtete ühendamine tekitada segadust ja suuri kulutusi.

3.

Kas firma on konkurentsivõimeline?

Enne aktsia ostmist tuleb uurida, kuidas firma konkurentsituatsiooniga toime tuleb. Parim võti selleks on jälgida aasta-aastalt tema käivet. Kui ettevõtte tegutseb kiiresti arenevas majandusharus, siis vaadake, kas käive kasvab samaväärselt konkurentide omaga. Kui tegu on mõne traditsioonilise majandusharuga (nt kaubandus), siis jälgige, kas käive on viimastel aastatel

püsinud ühtlane. Samuti pöörake käibelega tähelepanu siis, kui turule on sisenenud uusi konkurente. Eriti tähtis on see sissetöötatud majandusharude puhul.

4. Kuidas mõjub majanduse üldseis?

Mõned aktsiad on hooajalised, kui firma tulemuslikkus on suuresti seotud majanduse üldseisuga. Ning hooajalised aktsiad ei pruugi alati soodsaks ostuks osutada.

Näiteks majanduslanguse ajal võivad uskumatult odavatenäida paberitööstuse aktsiad. Sest rasketel aegadel kärbibvad paljud ettevõtted oma kulutusi reklaami arvelt, mistõttu ajalehed ja ajakirjad õhenevad ning paberivabrikud müüvad vähem paberit.

Samuti peavad investorid pöörama hoolikat tähelepanu sellele, mis toimub intressimääradega, millede muutus võib oluliselt mõjutada paljusid tööstusharusid.

Näiteks on intressilangus viimasel kahel aastal toonud kaasa rekordilise eluasemelaenu turu kasvu ja õhutanud kliente tegema kulutusi. Millest on saanud suurt tulu ehitusfirmad, kodumasinatootjad ja jaemüüjad.

Tähtsamaid tegureid, mida tuleks enne aktsia ostu silmas pida, on ka tööstusharus eksisteeriv hinnakonkurents. Hinnasõjad on suurepärased kliendi seisukohalt, kuid purevad ahnelt firma kasumit.

5. Missugused on firmaga seotud ohud?

Enne investeerimist tuleb mõelda ka mustadele stsenaariumitele. Näiteks võib vaid ühest suurliidist sõltuv ettevõte, kes müüb enamiku toodangust samale ostjale, kliendi kaotuse järel kokku variseda.

6. Kas juhtkond teeb imelikke kulutusi?

Allahindlused ja restruktureerimiskulud on firma ajaloos sageli vältimatud. Häirekella tuleks lüüa siis, kui need „ühelkordsed“ kulutused muutuvad traditsiooniks. Sel juhul on investoritel firma tegevuse liikku väärtust peaaegu võimatu välja arvestada.

Selliste kulutuste kordumine viimaste aastate eelarvetes peaks teid manitsema ettevaatusele. Uurige kuluaruannete kommentaare, mis kulutusi selgitavad. Mõnikord on tõesti tegemist firmat edendavate sammudega, kuid sageli kätkevad need potentsiaalse investori jaoks halbu uudiseid.

7. Kas firma elab vastavalt oma võimalustele?

Isegi kui firma kasum näib täna lootustandev, ei saa head ajad kaua kesta, kui edu toetub hiiglaslikele pikaajalistele laenukohustustele. Enne kui aktsia ostate, kontrollige võlgade osakaalu firma bilansis – liiga palju võlgu tähendab riski, kuna läbimüügi aeglustumine või intressimäära kasv võib ohustada firma suutlikkust kohustusi tasuda. See kahandab tunduvalt kasumit. Ja veel: firma peab tasuma laenuintressi, kuid pole kohustatud maksma aktsionäridele dividende. Otustamaks, kas firma on laenuvõlgade ülekoormatud, jäga pikaajalised laenud kogukapitaliga (nii võlg kui ka aktsionäride aktsiad on bilansiaruandes olemas). Kui tulemus ületab 50%, siis on suur

tõenäosus, et firma laenab üle oma võimete.

Kuid võlad pole ainsaks komis-tuskiviks. Aktsiaoptsioonid – need juhtkonna helled hüvitised – lähevad aktsionäridele samuti kalliks maksma. Kompanii aastaaruande joonealused märkused paljastavad, milline oleks tulu olnud, kui optsioonid poleks seda mõjutanud. Need ääremärkused olgu sinu kohustuslik lugemisvara, sest optsioonid võivad deklareeritud kasumi kiiresti kahjumiks muuta.

8. Kes juhib mängu?

Firma juhtkonna hindamine on kõrvalseisja jaoks keeruline ülesanne. Ent siiski: investoritel tuleks lugeda firma ärijuhi iga-aastast aruandlust aktsionäridele. Kas juhtkond on oma eesmärkides järjekindel, muudab pidevalt strateegiat või süüdistab ebaedus väliseid tegureid? Kahe viimase tendentsi korral tasub selle firma aktsiatest hoiduda.

„Ka maailma võimsaima firma aktsia võib osutuda nigelaks investeeringuks, kui selle eest liiga palju maksta.”

Ka nähes firma uhiuut büroohoonet, mille katusel helikopterite maandumisplats ja fuajees kohiseb kosk, tasub olla ettevaatlik. Siin on aktsionäride rahaga tehtud liig heldeid kulutusi.

TÕUS SAMBA-HARJALE:

Aktsiaostu edu sõltub sellest, kui kaalutletud otsuseid ostja langetab. Sõltumata sellest, kas soovitakse kiiret tulu või tugevat pensionisammast.

9 Mis on firma tegelik väärtus?

Ka maailma võimsaima firma aktsia võib osutuda aktsiaportfelli nigelaimaks investeeringuks, kui selle eest liiga palju maksta. Ning sellest märksa suuremat tulu võib toota piisavalt madala hinnaga soetatud keskpärase firma aktsia. Kui teile huvi pakkuv aktsia on värskest tippu tõusnud, tuleks mõelda, miks see nii on. Fakt, et aktsia on „kuum”, pole piisav põhjus selle „krabamiseks”.

Parim viis firma väärtuse määramiseks on aktsia hinna ja tuluse suhe.

Eriti nõudlikud portfellihaldurid ei tee aktsiatega, mille hinna ja tasuvuse suhe ulatub üle 30, tegemist ka juhul, kui tegu on areneva tööstusharuga.

Samuti tuleb üle vaadata põhitegevusega seotud rahavoogude aruanne. Kui firma pole kunagi suutnud tekitada positiivseid rahavoogusid, peegeldab iga aktsiahinnatõus üha enam soovunelmat, mitte majanduslikku tegelikkust.

10 Kas mul ikka on seda aktsiat vaja?

Pole olemas ainsatki aktsiat, mis „peab” teie investeeringute hulka kuuluma. Arutu kiirustamise asemel sõlmige endaga kohe praegu leping, et hoidute oma ostust vähemalt seni, kuni olete vastanud küsimustele 1–9. Kui investeerite sellelt aluselt, siis võite olla kindel, et teie aktsiad peavad laieneva turu siksakkidele vastu.

LHV

INDREK NEIVELT:

Majandus vajab SUURI muudatusi!

Jõudmaks kõrgemale kui 75% Euroopa Liidu keskmisest elatustasemest vajab Eesti majandus tõsiseid muudatusi, usub Indrek Neivelt.

TEKST: TIIT EFERT | PILDID: RAUL MEE/ÄRIPÄEV/

Kuidas Eesti majandusel praegu läheb?

Mis asi on üldse Eesti majandus? Kõik räägivad mingisugusest Eesti majandusest, aga keegi ei räägi, mis päriselt toimub. Eesti majandus on osa Euroopa majandusest ja erinevates majandusharudes läheb erinevalt.

Me sõltume ikka peamiselt välisteguritest. Siseturust sõltub ju tegelikult väiksem mitte suurem osa majandusest vaid. Probleemiks on, et peamiselt räägitakse muna ja piima hinnast poes või kütuse hinnast.

Tegelikult aga toimuvad huvitavad protsessid. Lihtsa krediidi aeg on

läbi ja Eestis hakkab toimima turumajandus, mida viimastel aastatel pole olnud. Turumajandus on see, kui rahast on puudus ja sa pead valikuid tegema. Meil oli raha käes praktiliselt niisama ja seda piiramatus koguses. 4%line intress on tegelikult ju sama hea kui mitte midagi. Kui raha on vähe, siis inimesed kaaluvad rohkem, mida nad sellega teevad. Viimastel aastatel investeeriti raha kõvasti ja nende investeeringute otstarbekus tuleb välja alles lähitulevikus. Suurest laenamisest tulenev kasv andis poliitikele võimaluse rääkida ka suurest majanduskasvust.

Kogu aur on läinud kinnisvaraga tegelemisele. Paljudel ettevõtetel on läinud liiga hästi, nad pole piisavalt pingutanud ja tulevikule mõelnud.

Seega on jutt Eesti majanduskasvust lihtsalt suur mull?

Jah, see on suur mull. Kui laenuportfell kasvab aastas 30% SKP-st ja jooksva konto puudujääk on 15%, siis see on tõepoolest paras mull. Maailma ajalugu näitab, et kergesti kättesaadavad laenud ning laenude kiire kasv lõpevad alati ühes kohas. Varsti saame näha, mis hakkab juhtuma. Seda, et

*„Meil on väga primitiivne majanduspoliitika. Ning maksusüsteem soodustab **panustamist kapitalile, mitte inimeste teadmistele.**”*

samamoodi ei saa jätkata, oli näha juba rohkem kui aasta tagasi. Aga siis ei olnud kuulajaid. Oldi justkui edust joobunud.

Majanduse tugisambaks peaks olema eksport. Missugune on meie hetkeseis ja kuidas eksportivatel ettevõtetel läheb?

Eksportivatel ettevõtetel läheb järjest raskemaks. Eksport jaguneb kolme ossa: turism, tööstus ja transiit.

Soome ostuturistid moodustavad Eestit külastavatest turistidest 70%. Kuna hinnaerinevused Eesti ja Soome vahel järjest vähenevad, siis pa-

ratamatult kahaneb ka soomlaste huvi siia ostma tulla.

Allhange moodustab valdava osa Eesti tööstuseksportidist ning neid ettevõtteid, kes tegutsevad välisurul oma kaubamärgiga, ei ole meil ju kuigi palju. Seoses paljude töusuga on ka allhange surve all, sest odavam on toota hoopis kuskil mujal. Näiteks tekstiilisektor ei anna kolme aasta pärast kindlasti nii palju tööd, kui praegu.

Transiit tuleb meil ainult Venemaalt ja meie peaminister on teatanud, et transiiti pole meile vaja.

Käin seoses tööga igal nädalal Peterburis ja olin kevadeni täiesti kindel, et järgmine turistide voog Eestisse tuleb sealt. Mõelge ise, viis miljonit inimest, lisaks poolteist miljonit oblastist. Ostujõud kasvab aastas kakskümmend protsenti ning Eestis on kõik kunagi varem käinud. Kogu Narva-Jõesuu oleks võinud sanatooriumeid täis ehitada.

Mida „pronksiöö“ Eesti majandusele tähendab?

Tänavune majanduskasv tuleb seetõttu vähemalt 2% võrra väiksem, see on 4-5 miljardit Eesti majanduse kogutoodangust ja poolteist miljardit riigieelarvest. Ja see on vaid ühel aastal, sama kordub ka järgmisel ning ülejäämisel aastal. Lisaks tuleb hakata riigil varsti üleval pidama Eesti Raudteed. Tallinna Sadamal nii suurt probleemi ei ole, sest üldkulud on väiksemad.

Venemaa arendab oma sadamaid ja on lubanud ka varem transiidi sinna suunata.

Seda küll, aga see poleks siis nii järsult toimunud. Kui vaadata üldpilti, siis Eesti on Euroopa mõistes perifeeria – ääremaa. Eesti mõistes asume kuskil Rápina kandis. Andku mulle sealsed inimesed andeks, aga seal on samad probleemid, mis Eestil Euroopas. Inimesed lähevad ära: Põlvasse, Tartusse või Tallinnasse.

Meie eksport peab kasvama. Soodustada tuleb kas tehnoloogilist arengut või tuleb ära kasutada oma

**EUROOPA
JÄRELE:** „Aastal 2050 oleme Euroopa keskmiste, mitte aastal 2022 viie suurema sissetulekuga maa hulgas,” usub Indrek Neivelt.

asukohta. Meil on soodne asukoht transiidiks, aga selleks vajame ka häid suhteid naabritega.

Mis tänase maailma majandust peamiselt mõjutab?

Põhiküsimus on selles, et kui Ameerikas tarbimine väheneb, siis kas Hiina ja India kasvav tarbimine korvab selle. Praegu tõusevad seal regioonid, kus on kokku 2,7 miljardit inimest, palgad ja hinnad ning sarnaselt meile on tekkinud ka kvaliteeritud tööjõu puudus.

Olukord on tegelikult maailmas soodne ning seda kinnitab ka see, et mullu kasvas maailma majandus 6% võrra. Meie naabrite soomlaste majandus kasvas näiteks 5,5%.

Viimased viis aastat on olnud maailma majanduses parim aeg pärast Teist Maailmasõda.

Loomulikult peab jälgima, mis toimub praegu maailma rahaturgudel ning milline on selle mõju reaalmajandusele.

Kenad numbrid. Samas muudavad need Eesti tõusmise Euroopa viie rikkama riigi hulka keeruliseks, sest järele ei oota meid keegi.

Hiljuti avaldati üks uuring, mis näitas, et aastal 2050 oleme Euroopa keskmiste hulgas, mitte aastal 2022 viie suurema sissetulekuga maa hulgas. Selleks, et oma naabritest mööduda, peab majanduses toimuma midagi kardinaalset. Seni, kuni me pakume peamiselt allhanget, ei saa me ju neist rikkamaks, kes meilt allhanget ostavad.

Seda mõtles ka Lennart Meri, kui ta rääkis Eesti Nokiast. Ta ei mõelnud, et me peaksime midagi kopeerima. Ta mõtles, et peaksime looma midagi suurt, mida saab teistele müüa.

Teisalt ei maksa olla pessimist. Ma ei tea, kas siin regioonis on nii hästi elatud, kui praegu. Me oleme jõudnud 70%ni Euroopa keskmisest elatustasemest. Me jõuame ka 75%ni, kuid sealt edasi jõudmiseks peab midagi oluliselt muutuma.

Meie kultuuriline ja hariduslik taust on juba selline, mis paratamatult on meid edasi aidanud. Ja see

oleks juhtunud ükskõik millise poliitika või valitsusega. Kui vaatame kasvõi oma naabreid, siis me oleme ajanud väga erinevat poliitikat, kuid jõudnud samale tasemele. Küsimus võib olla aastas-paaris, kes mingil arenguetapil eespool on.

Kui oluline on Eesti majanduse arengu seisukohalt meie maksupoliitika?

Meil on väga primitiivne majanduspoliitika. See viibki meid 75%ni Euroopa keskmisest ja mitte kõrgemale. Meie maksusüsteem soodustab panustamist kapitalile, mitte inimeste teadmistele. Meil on kõrge sotsiaalmaks, ent kapitali investeerimisel tulumaksu ei nõuta.

„Halvasti pole midagi. Palgad tõusevad Euroopast tuleva palgasurve tõttu jätkuvalt ja see on hea. Nii integreerume kiiremini.”

Täna oleme huvitavas situatsioonis, kus meil võivad mõned ametid olla tööandjale kallimad kui näiteks Soomes, sest seal on madalapalgalistel ka madalam maksumäär.

Mida öelda tavalisele Eesti inimesele, kes veedab unetuid öid eluasemelaenu ja pere ülalpidamise pärast?

Halvasti pole midagi. Palgad tõusevad Euroopast tuleva palgasurve tõttu jätkuvalt ja see on hea. Nii integreerume kiiremini. Mõned töökohad kaovad, kuid teised tulevad asemele. Inimesed peavad olema valmis ka ümberõppeks. Tarbimine üldiselt ei vähene, ettevõtete kasumid on liiga suured, palgad peavad kiiremini kasvama kui kasum.

Tööandjad armastavad rääkida, et palkasid ei saa tõsta, kuna töötajate tootlikkus ei ole piisav...

Mõnes sektoris võiks tootlikkus

kindlasti parem olla. Aga üldiselt pole probleem mitte tootlikkuses vaid majanduse struktuuris. Ma arvan, et üldiselt on meie ettevõtted hästi juhitud ning nad on efektiivsed. Mõne ettevõtte puhul piisab, kui veel investeerida efektiivsusse, aga paljudel juhtudel peaks hoopis uue ja perspektiivikama haru valima. See on karm reaalsus ning mida kiiremini see toimub seda kiiremini me majandus kasvab.

Baltika on siin väga hea eeskuju ning Meelis Milderist peaksime kõik eeskuju võtma.

Kuidas võivad kinnisvarahinnad mõjutada majandust?

Ei tasu olukorda üle dramatiseerida.

Kui need hinnad veel 20-30% langevad, pole hullu midagi. Ega ostjad ikka päris ära ei kao. Inimesed tahavad ikka oma elamistingimusi parandada. Hinnad lihtsalt langevad pisut ja inimesed saavad lubada endale uut kodu.

Arendajad saavad samuti oma kasumi kätte, ehkki mitte nii suure, kui nad algselt lootsid.

Kuidas suhtuda meie kõrgesse infatsiooni?

Inflatsioon näitab, et me jõuame teistele riikidele järele, ja ei lõpe enne, kuni me oleme kohale jõudnud. Mis tähendab ühtlasi ka seda, et enne aastat 2020 meil Eurot ei tule.

Kui inflatsioon on paratamatu, siis miks Euroopa Liit meile erandit ei tee ja eurole üle minna ei luba?

Ta võiks seda teha küll. Aga ma arvan, et selles osas pole Euroopas tehtud piisavalt selgitustööd. **LHV**

Börs kultuur

Ajalooliselt on börside loomine ja käivitamine seotud kaubanduse arenguga. Nii võib börsi võrrelda ka turuplatsiga. Mida peaks teadma inimene, kes sel turul esimesi samme astub?

TEKST: TEX VERTMANN | PILT: CORBIS

Tex Vertmann
on Tallinna
Börsi kommuni-
katsioonijuht

Kaupmehed ehk ettevõtted pakuvad kapsaid, kaalikaid ja maasikaid ehk aktsiaid. Ostjad ehk investorid hindavad kauba värskest ehk tulevikuperspektiivi ja kasumlikkust. Turg mis turg! Ka nimetus „börs“ tuleneb Brügge linnakodaniku perekonnanimest van der Berus, kelle maja esisel platsil peeti 15.-16. sajandil kaupmeeste koosolekuid eesmärgiga müüa ja osta kaupu.

Turuplatsid üha kasvasid, kauplejaid tekkis juurde ning valikuvõimalused avarusid. Ka väärtpaberitesse investeerimist võetakse järjest enam loomuliku tegevusena oma vabade vahendite paigutamisel ning tuleviku kindlustamisel.

Võrreldes 1869. aastaga, mil ka Tallinna kaupmehed otsustasid luua börsiseltsi ja börsi, on loomulikult muutunud nii börsi reeglid, tavad, eesmärgid, kauplemissüsteemid kui ka kauplejad.

Siinkohal kordamegi üle põhitõed, mis aitavad langetada kaasaegsel turuplatsil õigeid otsuseid.

Julge langetada otsuseid

Investeerides oma säästud väärtpaberiturule, astud suure sammu edasi. Aktsiaturgude ajalooline tootlus (keskmiselt 10-12% aastas) näitab, et suure tõenäosusega toodavad väärtpaberiinvesteeringud kannatlikele tulu.

Seni, kuni valik pole langetatud ja raha läheb tarbimise või hoiad seda pangas, täiendavat tulu ei teki. Sest hoiuselt teenitava intressi neelab ilmselt inflatsioon. See on suurim viga valiku tegematajätmine ja säästude investeerimisest loobumine.

Investeerimine kindlustab heaolu ka tulevikus

Tulu teenida tahavad kõik. Aga kuidas seda tulu

Lihtsad investeerimisstrateegiad

- on pikaajalised strateegiad, kus arvestada tuleb vähemalt paari-aastase investeerimisperiodiga
- eeldavad, et pikaajalises perspektiivis aktsiate hinnad tõusevad
- ei nõua aktsiaturu igapäevast jälgimist
- eeldavad, et investori eesmärk ei ole üleöö rikkaks saada, vaid aeglaselt, kuid kindlalt oma jõukust kasvatada

Osta, kui ettevõtte on

- heade finantsnäitajatega,
- liider turuosalt, toodetelt või tehnoloogialt
- keskmisest konservatiivsema strateegiaga

Müü, kui ettevõtte

- fiinantsnäitajad halvnevad juba mitmendat kvartalit järjest
- tegevust ilmestavad muud püsiva iseloomuga negatiivsed tendentsid

kasutada? Jõulukinkide otsmiseks? Lapse koolitamiseks? Pensioniks? Eesmärgid on erinevad ja nii tuleb iga eesmärgi saavutamiseks ka vastavalt käituda. Investeerimine, kindlustamaks oma toimetulek ja heaolu ka tulevikus, on alati hea valik. Sest alati ei pruugi majanduskasv olla nii kiire ja inimeste sissetulekud nii kõrged kui praegu.

Alustada saab ka väikeste summadega

Väikeste summadega alustamine on investeerimise puhul tavaline. Tark on see raha, mis jääb üle igapäevastest vältimatutest kulutustest ja mida eesmärgi saavutamiseni ei vaja, investeerida. Kui ühes kuus ei õnnestu kõrvale panna 500 või 1000 krooni, on mõistlik koguda kokku paari kuu säästud ja seejärel investeerida need korraga. Nii säästad eelkõige tehingutasudelt. Ajapikku tehtud investeeringud kasvavad ning kasv toodab omakorda kasvu.

Kuhu hakatuseks investeerida?

Kindlasti on Eesti investori jaoks mugavaim alustada investeerimisest kodumaistesse ettevõtetesse. Ka info siinsete ettevõtete kohta on kiiresti kättesaadav ning emakeeles. Tasub endalt küsida – kas ma usun selle ettevõtte juhtidesse, milline on nende avatus ja usaldusväärsus. Lisaks saab kasu ka meie riigi majanduskasvust. Samuti võivad alustavale investorile sobivaks stardipakuks olla investeerimisfondid.

Missuguse ajaga arvestada?

Alustav investor võiks valida, kas investeerida pikaajaliselt ehk kasvatada investeeringu väärtust pikema ajaperioodi vältel või kasvatada oma sissetulekut investeeringutelt jooksvalt ehk panustada dividendidele. Mida pikem on investeerimise eesmärk, seda rohkem võib panustada aktsiatele. Näiteks kui panete raha kõrvale pensionipõlveks, mis saabub 30 aasta pärast, siis ei tohiks teie investeerimisotsuseid mõjutada lühiajalised väärtpapierituru langused.

Hajuta riskid

Kunagi ei tasu investeerida laenatud raha, sest see võib kaasa tuua vajaduse müüa väärtpapierid kõige ebasobival hetkel. Samuti tasub hoiduda liigsetest emotsioonidest ja olla konservatiivsem. Oma investeerimisotsused tehke ise ja ärge lähtuge argumentidist „teised teevad ka nii“. Kõiki mune ei tasu ühte korvi panna, kuid ometi kiputakse seda tegema. Väärtpapieritesse investeerimisel tasub seda soovist eriti tõsiselt võtta, sest tegemist on teie enda rahaga.

Aastate lõikes on suund positiivne

Väärtpapierid ei tasu karta. Kord nende väärtus langeb, kord tõuseb, kuid aastatepikkune liikumise suund on reeglina positiivne. Investeerimisotsus tuleb teha nii, et see ei rööviks teie und ega painaks hommikul ärkates. Sellistest otsustest tunnevad rõõmu ka ettevõtted, kuhu oma raha olete paigutanud – olete nende jaoks tark ja kaalutlev investor. Tarku investeerimisotsuseid! **LHV**

Fakte ajaloost

- Tallinna Börsi esimesel kauplemispäeval 11 aastat tagasi olid börsil noteeritud väärtpapierid: Eesti Hoiupanga, Hansapanga, Sampo Panga, SEB Eesti Ühispanega ja Tallinna Panga aktsia ning Hüvitusfondi obligatsioon I – VI.
- 17. juunil 1996 läks Tallinna Börs kaasa langusega maailma väärtpapieriturudel, TALSE indeks langes oma ajaloo madalaimale tasemele – 84,24 punktile.
- 2001. aasta suvel ühines Tallinna Börs Helsingi Börsiga, Eestisse tuli kaubamärk HEX.
- 25. veebruaril 2002 käivitus HEXi kauplemiskeskond. Tallinna Börsi ja Eesti Väärtpapierikeskust ühendava grupi nimeks sai HEX Tallinn.
- HEX Tallinna emaettevõtte HEX Grupp teatas 10. mail 2003 liitumiskavatsusest Rootsi börsioperaatori OMX-iga.
- Juulil 2004 liideti Balti Põhinimekirja kõigi Eesti, Läti ja Leedu börside põhinimekirja ettevõtete aktsiad.
- Septembril 2004 võttis OMX grupp kasutusele uue kaubamärgi OMX.
- 27. septembril 2004 võtsid Tallinna, Riia ja Helsingi börsid kasutusele uue kauplemisüsteemi SAXESS.
- 6. veebruaril 2007 saavutas Tallinna Börsi indeks OMX Tallinn oma ajaloo kõrgeima taseme – 1043,29 punkti.
- Vanimad noteeritud ettevõtted Tallinna Börsil on Kalev (al 12.08.1996), Saku (al 12.08.1996), Norma (al 12.08.1996) ja Tallinna Kaubamaja (al 06.09.1996)

Karoli mõtleb homsele

MTV Eesti tegevjuht ja Heatuju Maaletooja OÜ omanik Karoli Hindriks ei näe muretu tuleviku võtit mitte pelgalt rahakogumises, vaid investeerimises.

TEKST: KAIRI HÄRMA | PILDID: INDREK SUI/ÄRIPÄEV/

Karoli mõjub Eestimaa sügises särtsakalt. Nagu ka loetelu tema igapäevastest tegemistest. 24-aastane Karoli juhib mainekat meelelahutustelevisioonikanalit, kontrollib-koordineerib endale kuuluva helkurite ja helkurkudumite müügiga tegeleva firma Heatuju Maaletooja OÜ tegevust, investeerib erinevatesse aktsiatesse, sisustab kodu, käib jooksmas ja ujumas, tegeleb tantsimisega, mängib tennist, loeb raamatuid. Hetkel on tal korraga käsil Anna Politovskaja „Putini Venemaa“, ning Jodi F. Gottlieb ja Deirdre Hansseni televisiooni marketingist jutustav raamat „Sex, Lies & Promos; Ca\$hing In On TV's Best Kept Secret“.

Hingelt ettevõtja

Karoli on üdini n.ö ettevõtjatüüp, kelle puhul kehtib saja-protsendiliselt vanasõna „kes teeb, see jõuab“. Tema esimene ettevõtluskogemus pärineb juba 1999. aastast, mil ta kooliprojekti raames helkuritega tegelema hakkas. Pärnu Linnavalitsuselt saadud 2000. aasta Pärnu Noore Teaduri preemia on auga välja teenitud, seda tõendavad ka Karoli Hindriksi nimele registreeritud kasulikud mudelid nr 00222 ja 00396 – „Pehme helkur“ ning „Silmkudum, mis pimedal ajal on nähtav“.

„Olen oma loomuselt asjade käivitaja,“ nõustub Karoli. Teda ennast aga tõmbab käima „seesinane elu ise“, ja kõikjalejõudev noor daam ei naudi seejuures niivõrd protsesse endid, kuivõrd tulemusi.

„Hetkel on mu töömaailm niivõrd dünaamiline, tulemusi on ka reaalselt ja vahetult näha, ning kõik see kõik motiveerib,“ särab Karoli. „Ning muidugi on suurepärase ka meie tiim ja suhtlus MTV rahvusvahelise tiimiga – paljude erinevate karismaatiliste natuuridega.“

Rahaasjadele igapäevaselt ja hommikust õhtuni Karoli ei mõtle. Kord päevas heidab pilgu peale rima nantsseisule, isiklikele rahaasjadele pühendub vaid korral-paaril nädalas. Esmapäeval muretu elu. Ent seejuures mõtleb Karoli paljudest oma eakaaslastest märksa enam tulevikule. Ja mis peamine, ka tegutseb selle nimel.

Investeerimine tagab tuleviku

Kui Karoli 2 aasta eest investeerimisega alustas, eraldas ta oma sissetulekust aktsiatesse paigutamiseks igakuiselt 2000 krooni. Nüüd ei ole ta seda mõned kuud teinud, sest ostis korteri ning vaba raharessurs on kulunud kodule. Kuid Karoli jätkab raha kõrvalepanemist kohe, kui tekib taas võimalus.

Investeerimisega alustamiseks andsid Karolile tõuke varakult välja kujunenud põhimõtted. „Võtsin juba varakult omaks seisukoha, et kui soovin tulevikus hästi elada, pean selleks midagi tegema juba täna,“ selgitab Karoli. „Nii ma palusingi ühel ilusal päeval pooleldi uudishimust LHV kontorisse sattudes endale selgitada LHV võimalusi ja põhjendada, miks peaks see kõik mulle kasulik olema.“

Karoli lasi endale koostada isikliku, erinevatest fondi-

dest ja aktsiatest koosneva „tooteportfelli”. Ettevõtliku noore daami hinnangul on raha paigutamine fondidesse ohutum ja riskivabam, samal ajal kui investeerimine aktsiatesse võimaldab suuremat tootlikkust ja avardab võimalusi „laineharjal sõita”. Nii sisaldaski Karoli portfelli mõlemat, kuid aktsiate osakaal oli siiski suurem.

Mõttega, et ehk on siiski mugavam raha lihtsalt pangakontole koguda, Karoli ei nõustu, tuues talle omasel kiirel ja kaalutletud moel esile investeerimise kolm suurt eelist „kontosäästude” ees. „Investeering on reserv, millele heas mõttes puudub ligipääs,” räägib Karoli. „Seda enam, et selle reservi tootlikkus on tuntavalt suurem, kui raha pangakontol hoides. Samuti on investeerimine distsiplineeriva mõjuga tegevus, mis paneb üha enam mõtlema tulevikule.”

Oma investeerimissammude tulemuslikkuse analüüsimisele Karoli liigselt aega ei kuluta ja mingit eraldiseisvat rutiini ta endale sellest kujundanud ei ole. Küllastab vahel lihtsalt vastavat portaali ja vaatab, kuidas tema aktsiate käsi käib. Samuti ei murra Karoli uudiseid kuulates või lugedes pingsalt pead, kuidas läheb tema „aktsiaportfelli” kuuluvatel ettevõtetel. Kuid üldiste trendidega majanduselus hoiab ta end mõistagi kursis.

Karoli firma Heatuju Maaletooja OÜ toimib nüüdseks ilma tema igapäevase kaasalöömiseta. Meeskond on välja kujunenud, firma areneb tempokalt ja noore juhi päevad kuluvad valdavalt MTV „Eesti asja” ajades.

Rahaline ressurss = ajaressurs

Ei ole just tavaline, et Karoli eakaaslased oleksid korraga ühe ettevõtte omanikud, juhtides samaaegselt veel mõnd teist ettevõtet ja lisaks sellele kindlustaksid oma tulevikku läbi investeringute.

Miks Karoli seda kõike teeb? Esiteks täidab investeerimine tema sõnul edukalt ka pensionifondi funktsioone. Teiseks mõtleb ta rahalise kindlustunde kõrval ka ajaressursile. „Mõte on ju siiski üks – tagada endale tulevikus niisugune elu, mida tõeliselt soovid,” räägib Karoli. „Ning miks mitte soovi korral minna mõneks ajaks elama Toskaanasse ja rajada sinna näiteks viinamarjaistandus? Kuid see jääbki vaid unistuseks, kui puuduvad vähimadki ressursid aja maha võtmiseks.” Karoli hinnangul muutub koos inimese vanusega oluliselt ka aja väärtustamine. „Pean silmas aega, mida me kulutame, jõudmaks mingi eesmärgini. Aja dimensioon muutub. Ja mõne aja pärast suhtume me ehk aega kui ressursi teisiti, ning siis on rahaline ressurss abiks, et omada enam hülka vaba aega.”

Raha kui lihtsalt vahend

Oma suhtumise rahamaailma on Karoli pärinud kadunud isalt, kes ettevõtjana ikka ja alati rõhutas: iga asja taga on reaalne töö ning mitte miski ei teki iseenesest.

Rahaga mõistlikuks ümberkäimiseks tõmbab Karoli enda jaoks elulisi paralleele ka Robert T. Kiyosaki ja Sharon L. Lechteri teosest „Rikas isa, vaene isa...”. See on raamat tõekspidamistest, mida rikkad oma lastele õpetavad, vaesed ja keskklass aga pahatihti mitte. Muuhulgas mur-

EDU EI UINUTA: MTV Eesti juhtimise ja oma firma edu kõtvast valmistub Karoli tulevikuks ka investeerimise kaudu.

rab „Rikas isa, vaene isa” müüdi, et rikkaks saamiseks on vaja teenida kõrget palka, de-neerib lõplikult aktiiva ehk vara ja passiva ehk kohustused ning näitab, mida õpetada lastele raha kohta, et nad oleksid tulevikus edukad.

Karoli jaoks ei ole siiski oluline mitte raha kui niisugune, vaid raha kui vahend. „Raha annab mulle võimaluse lubada endale teatud mugavusi, teatud standardeid. Et ma saaksin elada nii, nagu soovin. Raha saab ja peabki võtma üksnes vahendina.”

„Investeering on distsiplineeriv tegevus, mis paneb üha enam mõtlema tulevikule.”

Raha kui vahendit kasutab Karoli küllaltki impulsiivselt. „Pikalt ma asju ei kaalu. Kui midagi ikka meeldib, ostan ära. Kuid samas tean ja arvestan, et midagi ei kuku mulle sülele niisama ja selleks, et võiksin neidsamu „impulssi” aegajalt endale lubada, pean nägema vaeva ja veidikene oma asju ka planeerima.”

LHV

Maksud, maksud, maksud!?!.

Iga investeerimisotsus kätkeb endas maksuriski. Mis on olulisemad maksuteemad, millega investoritel tasuks arvestada?

TEKST: PRIIT LÄTT | PILT: CORBIS

Priit Lätt on Advokaadibüroo Glimstedt Straus & Partnerid partner ja vandeadvokaat, Eesti Maksumaksjate Liidu nõukoja liige

Investeeringute kavandamisel on üheks esimeseks küsimuseks investeeringu asukohariigi maksukeskkond. Täna Eestis on võtmesõnadeks tulumaksu-määrade stabiilne ja mõõdukas langustrend, maksu-vaba tulumäärade kasv, eraisikutest ja juriidilistest isikutest investorite erineva kohtlemise kõrvaldamine, ettevõtte tulumaksusüsteemi muutumine 2009. a alguses.

Eesti maksukoormus EL keskmise

Investeeringud tuginevad reeglina säästudele, mille tekkeks loob soodsa pinnase hea maksusüsteem. Maksuõiguses tunnustatud maksurežiimi neutraalsuse põhimõtte kohaselt peab maksusüsteem kohtlema majanduslikult sarnast tulu ja teenust samaväärselt, arvestamata selle teenimiseks kasutatud vahendeid ja õiguslikku vormi. Maksud ei tohi mõjutada maksumaksja turukäitumist, näiteks erinevate investeeringute tegemist üksnes maksundusliku tagajärje kaalutlusel.

Alates 2000. a kehtiva Eesti tulumaksuseaduse eesmärk ongi olnud ennekõike investeeringute soodustamine. Kuid siiski ei saa märkimata jätta, et väide Eestist kui atraktiivse madala maksumääraga riigist on pigem müüt, sest tegeliku maksukoormuse põhjal kuulume maksukonkurentsis EL riikide keskmisse, jäädes maha näiteks oma lõunanaabritest.

Ebavõrdne maksustamine

Meie tänaseks põhiprobleemiks on erinevate kapitalitulu liikide (dividendid, intressid, väärtpaberid) ning füüsilistest ja juriidilistest isikutest investorite ebavõrdne maksustamine.

Kui pangahoiuse intressid on Eestis tulumaksuvabad, siis kasu väärtpaberite võõrandamisest on maksustatud. Investorite võrdse kohtlemise tagamiseks tuleks lõpetada investeeringuvormide kunstlik eristamine ja kehtestada kõikidele kapitalitulu liikidele ühtne maksumäär või -vabastus. Kui enamikes riikides on väärtpaberitulu ettevõtlastu üks liike, mida mõnes riigis üleüldse ei maksustata (Läti) ja mõnes maksustatakse üksnes lühiajalise investeeringu puhul (USA, Inglismaa), siis Eestis see nii kahjuks ei ole. Meil maksustatakse eraisikute poolt väärtpaberite müügist saadud kasu tulumaksuga tavalises määras, kusjuures kasuks loetakse müüdü väärtpaberite soetamismaksumuse ja müügihinna vahet, millest on õigus maha arvata müügi otseselt seotud dokumentaalselt tõendatud kulud (Tulumaksuseaduse § 15 lg 1, § 37 lg 1).

Erinevalt füüsilistest isikutest väärtpabereid võõrandavad juriidilised isikud aga tulumaksu väärtpaberikasult maksma ei pea, kui seda dividendidena välja ei jaotata. Selline olukord soodustab maksukohustuse vältimiseks erinevate finantsskeemide juurutamist.

Oodata võib muudatusi

Nii Eesti Investorite Liit kui ka Eesti Maksumaksjate Liit on korduvalt teinud ettepaneku võimaldada ka eraisikutele maksuvabastust tulule, mida ei ole investeerimistegevuse vältel investeerimisportfellist välja võetud.

See annaks eraisikust väärtpaberitulu saajale võimaluse vahetada oma väärtpabereid ilma maksukohustuse tekketa. Õnneks on praeguse valitsusliidu programmis ette nähtud väärtpaberiinvesteeringutelt teenitud kasumi maksustamisel eraisikute ja ettevõtete võrdne kohtlemine.

LHV

Mõistlik valik: investeerimisfondid

Investeerimine läbi fondide on viimase aastakümne jooksul maailmas üha enam populaarsust kogunud. Ka Eestis.

TEKST: MIHKEL OJA | ILLUSTRATSIION: CORBIS

Mihkel Oja on LHV varahalduse tegevjuht.

Lai fondivalik võimaldab raha koguda ja kasvada ükskõik millisel eesmärgil – silmas pidades nii pensionipõlve kui ka järgmise suve puhkuse eisei.

Fondide kaudu investeerimine hajutab edukalt investeerimisega kaasnevaid riske. Kui fondi investeerimisportfellis on näiteks 50 erineva ettevõtte aktsiat, siis ühe ettevõtte ebaõnnestumisega seotud risk on investori jaoks juba piisavalt madal. Samas on 50 ettevõtte aktsiaid ise osta üsna keeruline, eriti väiksema investeerimissummaga.

Erinevalt otse aktsiaturule investeerimisest saab investor läbi fondide investeerides ka ligipääsu professionaalsele varahaldusteenusele – nii nagu hambaravi peaks usaldama hambaarstile, tuleks ka üksikute investeringute valimine usaldada oma ala asjatundjatele.

Erinevad fondid, erinevad strateegiad

Investeerimisfond on ühisteks investeringuteks moodustatud vara kogum. Suur hulk investoreid paneb raha ühte kohta kokku, misjärel investeeritakse see erinevatesse väärtpaberitesse. Investor saab oma raha eest fondi „osakuid...”. Iga osak väljendab investori proportsionaalset osalust fondi varast. Investeringust väljumiseks tuleb fondile lihtsalt osak tagasi müüa ehk lunastada. Vahe osaku

hinnas investeerimise ja lunastamise hetkel sõltub sellest, kui edukalt on fond sellel perioodil oma varasid investeerinud. Kui fond on teeninud kasumit, saab osaku tagasi müüa kõrgema hinnaga.

Otsus investeerida on vaid esimene samm. Järgnevalt tuleb välja valida õige või mitu õiget investeerimisfondi.

Fondide tulemused võivad üksteisest oluliselt erineda, kuna need investeerivad oma vara erinevalt. Aktsiatesse investeerivaid fondide nimetatakse aktsiafondideks. Võlakirjadesse investeerivad fondid on võlakirjafondid. Kinnisvarafondid investeerivad kinnisvarasse.

On mitmeid teisi võimalusi.

LHV Tõusva Euroopa Alfa Fond

Fond investeerib ettevõtetesse, mis saavad kasu kasvavast teenuste ja kaupade tarbimisest Ida-Euroopas. Fondijuht otsib välja aktsiad, mis võivad enam „vanale Euroopale järele jõudmise“ efektist. Kõik ettevõtted, kuhu investeeritakse, kasvavad kiiresti, on tugeva kaubamärgi, jae-kaubandusvõrgu, positiivse rahavoo ning hinnakujundamise positsiooniga. Fondi juhivad Romanas Bulatovas.

Min. investering: 50 eurot
Sisenemistasu: 2%
Väljumistasu: 0%
Haldustasu: 2,5% aastas

LHV Maailma Aktsiad Fond

Fond sobib neile, kes soovivad investeerida aktsiatesse konkreetseid regioone eelistamata. Fondi varad on hajutatud üle maailma, st investeeritud nii Ladina-Ameerikasse ja Aasiasse kui ka Euroopasse. Fondi juhivad LHV Pensionifondide fondijuht Andres Viisemann.

Mn. investering: 20 eurot
Sisenemistasu: 1%
Väljumistasu: 1%
Haldustasu: 2% aastas

Samuti võib fond olla spetsialiseerunud vaid ühele kitsale regioonile, näiteks Balti riikidele või Brasiiliale. Soovides hajutada investeerimisriske laiemalt, võib valida mõne globaalselt investeeriva fondi.

Kuidas investeerimine käib

Investor investeerib fondi, ostes fondi osakuid. Fondi osakuid saab osta vahendajate kaudu, näiteks LHV-st. Mõne fondi osakutega kaubeldakse ka börsil, sellisel juhul ostetakse osakuid sarnaselt aktsiate ostuga.

Hind, mida investor peab iga osaku eest maksma, on fondi varade väärtus jagatud osakute koguarvuga ehk osaku puhasväärtus. Sellele võib lisanduda sisenemistasu (nt LHV Maailma Aktsiad Fondi puhul 1%).

Fondi osak on „lunastatav“, ehk teisisõnu fondile tagasimüüdiv. Ka müük toimub läbi vahendaja.

Kui investorid tahavad fondi rohkem investeerida kui sealt raha välja võtta, suurendab fond osakute arvu, suurema lunastamiste mahu korral aga fondi osakute arv kahaneb.

Fondi investeerimisportfelli juhivad professionaalse litsentseeritud firma ehk fondivalitseja poolt palgatud spetsialist - fondijuht. Eestis kontrollib fondivalitsejate tegevust Finantsinspeksioon.

Olulist, mida meeles pidada

Fondide tootlus ei ole üldjuhul garanteeritud või tagatud ühegi valitsusasutuse või panga poolt isegi siis, kui fondi nimes figureerib mõne kuulsa panga nimi. See tähendab, et fondidesse investeerimisel võib raha mitte ainult võtta, vaid ka kaotada.

Aastad ei ole vennad ning ajalooline tootlus ei ole usaldusväärne indikaator tulevikus saavutatava tootluse kohta. Kui fondi eelmise aasta tootlus oli +30%, ei tähenda see seda, et ka järgmisel aastal selline tootlus saavutatakse.

Fondidesse investeerimisega ei kaasne mitte ainult tulud, vaid ka kulud. Fondivalitseja võtab fondist oma töö eest

haldustasu, samuti võib fondi investeerides või sealt raha välja võttes ette tulla tehingutasu.

LHV

Müstilised fondid

Soovid osta kulda, osaleda tuumaenergia uuestisünnis või investeerida Malaisia aktsiaturule? Globaliseerumine ning finantssektori kui tööstusharu kiire areng on selle tavainvestorile lihtsaks teinud.

Võlusõnaks on ETF ehk Exchange Tradable Funds ehk sarnaselt aktsiatega börsil kaubeldavad fondid. Ära jäävad nii sisenemis- kui ka väljumistasud, osaku hinna ootamised ja kauplemispiirangud.

Mõned põnevamad näited:

Gold Shares ETF (sümbol GLD).

Fondiosaku hind on otsest seotud kullauntsi hinnaga ning see võimaldab lihtsa vaevaga osta kulda, muretsemata varaste pärast.

Nuclear Fund ETF (NLR).

Investeerib 38 tuumaenergia seotud aktsiasse, pooled ettevõtted on seotud uraani kaevandamisega ning kolmandik tuumajaamade ehitamisega.

IPOX-100 Index Fund (FPX).

Investeerib hiljuti börsile tulnud ettevõtetesse ehk tegemist on IPO-de börsil kaubeldava fondiga.

US Dollar Bearish Fund (UDN).

Võimaldab kasu saada USD nõrgenemisest maailma suuremate valuutade suhtes.

Malaysia Index Fund (EWM).

Võimaldab panustada Aasia riikide kiirele tõusule, antud juhul Malaisia ettevõtete edule.

IVARI PADAR: Parim investeering on haridus

Rahandusminister Ivari Padar manitseb investeerijaid endid rohkem harima ja tehingute üksikasjadega kurssi viima. Sest vaid nii suudavad nad teha parimaid valikuid.

TEKST: TEELI REMMELG | PILT: LAURI KULPSOO/POSTIMEES/

Mida plaanib riik teha inflatsiooni ohjeldamiseks?

Muidugi on meie 7-8% inflatsioon halb, sest see sööb ära inimeste sääste. Tuleva aasta aktsiiside maksutõus ongi planeeritud eesmärgil, et me võimalikult kiiresti inflatsiooni kontrolli alla saame ja euro kasutusele saaksime võtta.

Millised maksumuudatused on järgmisel aastal inimeste jaoks kõige olulisemad?

Riigi olulisemad strateegiad on jätkuvalt maksuvaba miinimumi suurendamine ja tulumaksamäära langetamine.

Kas tulumaksusoodustus kinnisvaralaenu intressidelt jääb püsima?

Selles osas me muutusi ei plaani. Seega saavad inimesed kinnisvaralaenu intressidelt ka edaspidi tulumaksu tagasi.

Millal eraisikute aktsiainvesteeringud tulumaksust vabataakse?

Plaanis on 1. jaanuarist 2009. Loodame kaotada olukorra, kus inimesed eelistavad maksude vältimiseks kaubelda aktsiatega läbi firmade, sest üksikisikutel ja firmadel peavad olema selleks võrdsed tingimused. Ent plaanitavast kiiremini on seda muudatust keeruline teha, sest riik peab arvestama, et ei tekiks prognoosimatut maksuauku. Samas

loodame sellega soodustada inimeste huvi investeerimise vastu.

Kuidas riik investeerimist soodustab?

Suurim muudatus lähiajal on see, kui uus Väärtpaperituruseadus 1. novembrist peaks jõustuma. Sellega lubatakse avada Eestis alternatiivturul, kus saavad kaubelda oma aktsiatega leebematel tingimustel ka väiksemad ja keskmised ettevõtted, kaasates sellega raha oma tegevuse laiendamiseks.

Mis võimalusi see investeerijatele pakub?

Kindlasti tuleb alternatiivturule uusi atraktiivseid ettevõtteid ja seeläbi avaneb inimestele uusi võimalusi rahapaigutuseks. Muidugi tuleb ka arvestada, et risk võib olla suurem, aga samas on Eestis palju kiiresti arenevaid ja elujõulisi ettevõtteid, kuhu investeerimine end ära tasub. Aga ka ettevõtted peavad muutma enam avatumaks, et inimesed julgeksid neisse oma raha paigutada.

Milles näete Eesti majanduse arengumootorit?

Odava allhanke ärakadumine on aja nõue, selle asemel peavad tekima uued innovatiivsed majandusharud. Olulisim muutus seisneb majanduse ümberstruktureerimises – odava allhanke asemel peame suutma anda enam lisaväärtust oma toodetele.

Muidugi peavad saadaval olema ka riigipoolsed eksporditoetus-

ENNUSTAB INVESTEERIMISMENU: Ivari Padar usub, et eraiskute aktsiainvesteeringute vabastamine tulumaksust kasvatab inimeste huvi investeerimise kui elustiili vastu hüppeliselt.

meetmed. Pole oluline, mis valdkonnas ettevõtte tegutseb. Kui toode on ekspordivõimeline, siis tahame selle ekspordi soodustada. Olulisel kohal on ka inimeste arendamine ja koolitamine, sest kõrge lisandväärtusega tooteid saame valmistada vaid haritud inimestega.

Eesti majandust veab järgnevatel aastatel tööstus. Näiteks puidu- ja keemiatööstus on valdkonnad, mis püsivad Eestis endiselt elujõulisena ja pole kuhugi ära kadunud. 7-8%line majanduskasv on meie tootmisettevõtete baasil saavutatav ka pärast kinnisvaraturu jahtumist.

„Minu põlvkonna inimesed on juba kord oma sääste kaotanud ja näinud pankade kokkuvarisemist.”

Mis takistab eestlasi investeerimast?

Arvan, et palju on kinni mõtlemises. Kasvama peaks ka inimeste usaldus institutsioonide vastu. Minu põlvkonna inimesed on juba kord oma sääste kaotanud ja näinud pankade kokkuvarisemist. Jätukvalt püsib mentaliteet, et pank tahab sind ainult röövida ja raha iga hinnaga kätte saada. Seda umbusaldust on raske muuta, kuid

uus põlvkond on kindlasti julgem, sest pole pidanud üle elama kriise ega erinevaid riigikordi.

Mida pangad ise selles osas saavad ära teha?

Kui seni on pangad olnud väga lahked, siis nüüd on laenude kasv pidurdunud ja pangad tegelevad enam inimeste tausta uurimise ja teavitustööga. See on hea, sest kui inimene teab enam riske, mis laenuga kaasnevad, suudab ta ka reaalsusega rohkem arvestada. Vähem tuleks teha emotsionaalseid otsuseid, näiteks õppelaenude ja sms-laenude võtmisel ja enam võtta aega kalkuleerimiseks.

Kuhu ise investeerite?

Mina investeerin põhiliselt enda lastesse ja laste haridusse. Pean head haridust väga oluliseks ja soovitan ka kõigil teistel esmajärjekorras heale haridusele mõelda. Pensionisambaid ma endale veel teinud pole, paigutan oma raha talupidamisse.

Kas talupidamine on teile hobi või pensionisammas?

Puhtalt hobi! Mulle meeldib Võrumaa ja ma naudin vabal ajal talu juures toimetamist väga. Selleks, et taluga raha teenida, tuleb sinna ka palju investeerida ja end sellele pidevalt pühenduda. Mina pole oma talusse nii palju investeerinud, et sealt raha saada, mulle on see siiski võimalus tegeleda südamelähedase tööga. **LHV**

Kuidas koguneb pension?

Pensionipõlv on paljudele meist kaugel ja ebamäärane tulevik. Nii ei mõtle paljud inimesed sellele veel kuigi tõsiselt.

TEKST: MIHKEL OJA

Mihkel Oja on LHV varahalduse tegevjuht.

Ent kõik mis on mingil hetkel kaugel tulevik, on aja möödudes olevik. Ning siis võib olla hilja oma finantsasju planeerida.

Raha teeb raha

Pikaajalise investeerimise võlu on lihtne – investor ei teeni kasumit ainult „sisse pandud“ kapitali pealt, vaid ka sellelt kapitalilt teenitud kasum teenib omakorda lisakasumit. Kasumi kumuleerumine on just see, mis investorid jõukaks teeb.

Varakult kasvama pandud raha kasvab aja jooksul arvestatavaks summaks. Kuid oluline on ka raha kasvamise tempo ehk investeeringu tulusus. Ka väike vahe iga-aastases uudab lõpptulemust kardinaalselt. Just seepärast on oluline langetada kohe alguses õigeid otsuseid.

Natuke parem tootlus igal aastal annab pikas perioodis kogutud summas suure erinevuse. Kui vaadelda investeerimist igal kuul 30 aastat järjest, siis 10%se keskmise tootlusega investering annab tulemuseks 3 korda suurema summa kui näiteks 4%se keskmise tootlusega investering.

10 000 kroonise palgaga inimese kogutud summa 30 aastat peale kogumisega alustamist (igakuine investering fondi 600 kr):

Fondi keskmine tootlus	4%	7%	10%
Kogutud summa	414 000 kr	710 000 kr	1 258 000 kr

Riskida on tulus

Investeeringu tulusust määravad kaks peamist faktorit: aeg ja risk.

Mida pikemaks ajaks investeerid, seda suurem on oodatav kasum. Ning suuremat riski võttes on võimalik ka rohkem teenida. Finantsturud on pikas perspektiivis lihtsad – palka makstakse neile, kes võtavad riski ja investeerivad pikaks ajaks.

„Riski võtmine“ tähendab investeerimist sinna, kus tulemus on vähemkindel. Et turvalist ja kindlat tulemust hinnataks finantsmaailmas rohkem, siis jääbki suurem tootlus neile, kes nõustuvad võtma riske.

Võlakirju peetakse madalama riskiga investeeringuks, sest investor saab kindlaks määratud ajal tagasi kindla rahasumma. Samas kui näiteks ettevõtete aktsiate väärtus sõltub paljudest asjaoludest: juhtide edukusest ettevõtete juhtimisel, majandustulemustest jne.

Erinevad fondid, erinev risk

Pensionifondid jaotataksegi 3 kategooriasse selle järgi, kui suur on riskantsemate instrumentide (aktsiate) osakaal fondi investeerimisportfellis. Kõige agressiivsema strateegiaga fondid investeerivad kuni pool oma portfelli aktsiatesse, samas kui kõige konservatiivsemad fondid investeerivad kogu oma portfelli võlakirjadesse.

Kuigi aktsiatesse investeerimisel võib „tulemus“ olla lühikeses perspektiivis vähem kindel, siis pikaajaliselt on pilt selge – aktsiainvesteeringute tootlus on 2-3 korda kõrgem investeeringutest võlakirjadesse.

Kui pensionieani on veel palju aega, tasub teenida riskantsetelt investeringutelt ehk investeerida aktsiatesse. Nii on varakult pensionikogumisega alustajatel valik lihtne – eelistada tuleb kõige agressiivsema strateegiaga fonde. Näiteks LHV valikus on sellised fondid LHV Maailma Akt-siad ja LHV Uued Turud.

Kui aga pensionipõlv on uksele koputamas, tasub eelistada kindlamat tulemust ning investeerida fondidesse, kus investeringud võlakirjadesse moodustavad peamise osa või kogu portfelli. LHV valikus on kõige madalama riskiga fondid LHV Kvaliteetsed Võlakirjad ja LHV Dünaamilised Võlakirjad.

Riik toetab kogujaid

Inimesi, kes on pikaajalise investeerimise kasuks otsustanud, toetab omalt poolt ka riik. Maksusoodustused ja muud hüved teevad eriti kasulikuks raha kogumise II samba pensionifondi: loobudes palgapäeval 1 kroonist paneb II sambaga liitunud inimene tuleviku tarvis kasvama 4 krooni. Oma varanduse neljakordistamine muul viisil võtaks aastaid!

III sammas, kust on võimalik raha välja võtta ka enne pensioniea saabumist, ei ole loomulikult nii suure soodustusega, kuid siiski väga kasulik. III sambasse investeeritud raha puhul saab inimene tulumaksu (22%) riigilt tagasi. Arveluskontol raha hoides või hoiusesse investeerides, kus oodatav tootlus on ~3%, kulub pikki aastaid, enne kui saavutatakse kasu, mis tõuseb investeerimisest III sambasse.

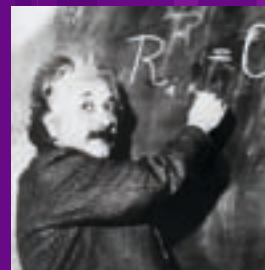
LHV

Näide: vara kasv pensionisammastega liitudes

	II ja III sammas	II sammas	Ei ole sambaid
Brutopalk	10 000 kr	10 000 kr	10 000 kr
Investeering II sambasse	200 kr	200 kr	0 kr
Maksustatav brutopalk	9 800 kr	9 800 kr	10 000 kr
Tulumaks (22%)	2 156 kr	2 156 kr	2 200 kr
Raha kätte	7 644 kr	7 644 kr	7 800 kr
Investeering III sambasse (15%)	1 500 kr	0 kr	0 kr
Riigi poolt tagastatav tulumaks	330 kr	0 kr	0 kr
Riigi poolt lisatav 4% II sambasse	400 kr	400 kr	0 kr
Kokku varandust:	8 574 kr	8 244 kr	7 800 kr
- raha	6 474 kr	7 644 kr	7 800 kr
- II sammas	600 kr	600 kr	0 kr
- III sammas	1 500 kr	0 kr	0 kr

Kumulatiivne tootlus: mis see on

Albert Einstein on nimetanud kumulatiivset tootlust kõikide aegade suurimaks matemaatiliseks avastuseks. Mis see siis on? See tähendab, et pidevalt investeeritud raha kasvab

geomeetrilises progressioonis: 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64 jne.

Ei usu? Teeme proovi.

Kumma valiksid:

- miljon krooni 1. oktoobril kätte
- õigus investeerida 1 sent 1. oktoobril kuuks ajaks tootlusega 100% päevas.

Üks miljon krooni on suur raha. Vale!

1 sent investeerituna on suurem. Kuidas?

Arvutame 1 sendise investeringu väärtuse kasvu: Algu...

1. okt. = EEK 0.01

2. okt. = EEK 0.02

3. okt. = EEK 0.04 jne.

10. oktoobriks on 1 sendist saanud 5.12 krooni.

Kuid 1/3 aega on kulunud ja 5 krooni pole just liiga palju...

20. oktoobriks on 1 sent kasvanud 5242.88 krooniks.

24. oktoobriks on 1 sent kasvanud 83 886.08 krooniks

Kuu lõpuni on jäänud üks nädal. Edasine vääriv vaatlemist juba päevhaaval:

25 okt. = EEK 167 772.16

26 okt. = EEK 335 544.32

27 okt. = EEK 671 088.64

28 okt. = EEK 1 342 177.28

29 okt. = EEK 2 682 354.56

30 okt. = EEK 5 368 709.12

31 okt. = EEK 10 737 418.24

1 sent muutub 100 % päevatootluse juures ühe kuuga enam kui kümneks miljoniks krooniks. Tegelikus elus pole 100% päevatootlus loomulikult reaalne. Ka 100% aastatootlus pole pikaajaliselt reaalne, ning ega keegi alusta investeerimist ka ühest sendist...

LHV Pensionifondide käekäik

LHV on viimastel aastatel näidanud järjepidevalt parimaid tulemusi kõikides II samba kategooriates.

LHV Maailma Aktsiad on olnud ülekaalukalt parim progressiivse strateegiaga fond nii aastal 2005 kui ka 2006, samuti alates pensionisüsteemi loomisest rohkem kui 5 aastat tagasi.

LHV Tasakaalustatud strateegia on olnud parim tasakaalustatud Strateegiaga fond nii aastal 2005 kui ka 2006.

LHV Dünaamilised Võlakirjad on olnud parim konservatiivse strateegiaga fond nii aastal 2005 kui ka 2006, samuti alates pensionisüsteemi loomisest rohkem kui 5 aastat tagasi.

II samba pensionifond *	2007	2006	2005	2004
	I poolaasta			
Progressiivse strateegiaga fondid (kuni 50% portfellist investeeritakse aktsiatesse)				
LHV Maailma Aktsiad	6.37%	13.81%	22.43%	9.03%
LHV Uued Turud	8.37%	11.46%	16.83%	4.18% **
SEB Ühispaniga Progressiivne Pensionifond	7.26%	9.17%	16.52%	12.27%
Hansa Pensionifond K3	5.41%	8.88%	17.24%	12.11%
Kohustuslik Pensionifond Sampo Pension 50	6.28%	8.64%	12.13%	10.53%
ERGO Tuleviku Pensionifond	6.55%	8.18%	15.03%	12.86%
Tasakaalustatud strateegiaga fondid (kuni 25% portfellist investeeritakse aktsiatesse)				
LHV Tasakaalustatud Strateegia	3.87%	7.45%	9.69%	3.34% **
Kohustuslik Pensionifond Sampo Pension 25	3.78%	4.77%	8.31%	6.72%
Hansa Pensionifond K2	3.27%	4.18%	9.41%	8.46%
Konservatiivse strateegiaga fondid (investeeritakse ainult võlakirjadesse)				
LHV Dünaamilised Võlakirjad	0.88%	5.10%	4.64%	4.48%
LHV Kvaliteetsed Võlakirjad	0.59%	4.59%	3.94%	3.42% **
Kohustuslik Pensionifond Sampo Pension Intress	1.60%	2.09%	2.14%	3.16%
ERGO Rahulik Pensionifond	-0.61%	-0.35%	4.06%	6.03%
SEB Ühispaniga Konservatiivne Pensionifond	-0.18%	-1.49%	2.52%	6.41%
Hansa Pensionifond K1	0.26%	-0.35%	2.40%	5.05%

* Võrdlus põhineb Eesti pensionisüsteemi ametliku infoportaali Pensionikeskus (www.pensionikeskus.ee) andmetel.

** Fonde valitses AS Seesam Varahaldus.

Kus sammas kõige paremini kasvab?

Suvel sai Eesti pensionisüsteem viieaastaseks. Milline fond on olnud seni edukaim? Testi, kui kõrgeks oleks Sinu pensionisammas kasvanud ühes või teises fondis:

www.lhv.ee/pension

Optimistid taas elujõus

LHV partner Andres Viisemann on koos meeskonnakaaslastega võtnud südameasjaks avardada laste purjetamisvõimalusi ning suurendada noorte seas purjespordi kandepinda.

TEKST: TIIT EFERT | PILDID: SPORTFOTO.EE

S eitsme aasta eest pani Viisemann koos kuue kaaslasega kokku meeskonna nimega Zuxu ning hakkas aktiivselt purjetamisega tegelema. Zuxu teamil ette näidata kaks teist ja üks kolmas koht X99 klassi maailmameistrivõistlustelt. „Kõik see on minu jaoks tõsine väljakutse,” nendib Viisemann.

Miks lapsed ei purjeta...

Ühel päeval kohtus Viisemann tuttava inimesega. Tuttaval oli mure: tütar tahab purjetamistrenni minna, kuid puudub paat. Optimist-klassi paadi hinnad algavad 18 000 kroonist. See on perele tõsine investeering, mida tuleb hooliga kaaluda.

„Kui põnnil peaks tulema tahtmine purjetada, tuleks tal le paat osta,” räägib Viisemann. „Juhtub ka, et ostad paadi ja laps ei tahagi enam purjetada. Sel moel jäävad paljud lapsed purjespordist eemale.” Nii tekkiski mõte purjetamisvõimalused lastele kättesaadavamaks muuta.

Koos meeskonnakaaslase Marko Lilienthali ja tema esimese treeneri Mart Meieliga taaselustati Optimistide Liit. Liidul aidati soetada erinevatele klubidele jagamiseks 40 paati. LHV Optimistid renditakse klubidele ja -koolidele, kus noored purjetamishuvilised saavad paate kasutada sümboolse tasu eest või suisa tasuta. Kui Eesti purjetamine saavutas tänavu suvel 15aastase vaheaja järel taas suurvõistluste medalid, siis projekti eesmärk on viia Eesti purjetamine täiesti uuele tasemele. „Vaadake kui palju on meil mereäärset ala. Klubid on aga vaid Tallinnas, Saaremaal ja Pärnus. Palju on kohti, kus alaga võiks veel tegelda. Tähtme, et ka väiksemates kohtades oleks võimalik moodusta-

TAAS PURJEDE ALL: Omal ajal ladus Optimistide paadiklaas tugeva alusmüri Eesti purjetamisele. Nüüd on need ajad tagasi.

MEREUSKU MEES: Andres Viisemann usub, et purjetamine arendab inimest paljudest teistest spordialadest enam. Seepärast on ta võtnud südameasjaks noortepurjetamise edendamise.

da treeningruppe ja anda algõpet,” räägib Viisemann. Järgmisel aastal plaanitakse soetada veel 40 Optimisti.

Sild põlvkondade vahel

Partnerite eesmärk on anda lastele purjetamist esmalt „maitsta”. Plaanis on korraldada LHV Optimistide regatt ja võistlussari, kus kaks aastat osalenud lapsed peaksid edasi liikuma kõrgemasse sarja. Esmatähtis on mängumoment, et kindlasti ei muutuks võistlemine kohe alguses hirmutavaks.

Purjetamist võib võtta ka kui silda eri põlvkondade vahel. Kui paljudel spordialadel saavutatakse tipp kahekümnenendate eluaastate alguses, siis purjetamise puhul pole välistatud, et ühes paadis on nii isa kui ka poeg. Oluline roll on siin kogemustel ja teineteise täiendamisel.

Vaid musklike najal heaks purjetajaks ei saada. „Loodus on alati tugevam ja ettearvamatu,” teab Viisemann. „Selles olukorras saavutab parima tulemuse see, kes suudab erinevaid olukordi analüüsida ja võtta vastu õigeid otsuseid.”

Tulge purjetama!

Kõik purjetamishuvilised saavad infot Optimistide Liidust Mart Meieli käest e-posti aadressilt martmeiel@hotmail.com. LHV

52 miljardi mees

Milliseid aktsiaid ikkagi eelistada? Warren Buffett, kellest rikkam on vaid Bill Gates, teab vastuseid.

TEKST: ANTS VILL | PILDID: CORBIS

Vähem kui 10 000 dollariga äritegevust alustanud tänane elav börsilegend Warren Buffett on poole sajandiga kogunud 52 miljardit dollarit (ehk 598 miljardit Eesti krooni). Ning hoolimata läinud aastal Bill Gatesi heategevusfondile kingitud 30 miljardist (mis on ilmselt ajaloo suurim eraisiku poolt heategevuseks annetatud summa) jäi augustis 77ndat sünnipäeva pühitsenud Buffettile maist vara 23 miljardi jagu alles.

Kuidas kõik algas

Buffettile pole kuulsust toonud mitte ainult hiigelvarandus, vaid ka selle saavutamise meetodid. Viimastest üritavad õppida nii esmakordselt börsile minejad kui ka suurfirmade investeerimisjuhid. Äripäev.ee äsjase lugejaküsitluse järgi sooviks 17% vastanutest oma äripartneriks just Buffettit, Bill Gates jäi alles neljandale kohale. Muide, neljandik vastanutest ei soovi üldse äri teha.

Ehkki Buffettist on kirjutatud palju raamatuid ja lugematuid artikleid, põhineb tema edu lihtsal põhimõttel: osta odavalt ja siis hoiu. Selle tööni jõudmiseks olid Buffettile head eeldused, palju kainenat mõistust, mõningast õnne ja silmapaistvaid õpetajaid.

Buffetti isa oli lisaks väärrikale kongresmeniametile ka börsimaakler. Nii sai Warren juba lapsena selgeks väärtpaperituru põhitõed. Ta oli hiilgav peastarvutaja, kes tegi oma esimese tehingu juba kuueaastaselt. Üheteistaastaselt os-

tis ta esimesed aktsiad ning kui aktsiate hind oli vahepealse suure languse järel ostutaseme veidi ületanud, müüs noor Buffett need kiiresti maha. See oli viga: vaid veidi hiljem sööstis aktsia viiekordsele hinnatasemele. Warren sai esimese investeerimisõppetunni: kannatlikkus on voores.

Pärast keskkooli siirdus Buffett Columbia ülikooli. Seal kohtus ta investeerimisgurude Ben Grahami ja David Doddiga, kelle käe all õppimine otsustas tema saatuse.

Ajal, mil kogu ülejäänud maailm käsitles börsi hiiglasliku ruletina, otsis Graham aktsiaid, mille üliodav ostuhind oleks praktiliselt riskivaba. Kindlust selleks andis näiteks firmade bilansi lugemine. Graham tõi käibesse ka mõiste äriettevõtte loomuosasest väärtusest (*intrinsic business value*), mille kohta ta väitis, et see on täiesti sõltumatu aktsiahinnast ning investeerimisotsuseid tuleb langetada just selle, mitte aga aktsia hetkehinna alusel.

Oma tee leidmine

Pärast ülikooli töötas Warren isa maaklerikontoris. Tema investeringud piirdusid bensiinijaamade ja kinnisvaraga ning jäid erilise eduta. Warren üritas lisa teenida ülikoolis õhtuste kursuste lektorina, ehkki kartis paaniliselt avalike esinemisi. Hirmud hajutas alles Dale Carnegie juures läbitud kursus.

Seejärel õnn pöördus. Graham kutsus Warreni enda juurde New Yorki tööle, kuid seal börsiülevaateid analüüsid hakkas Warren Grahami filosoofiast pisitasa eemal-

**SPORTLIKUD
INVESTEER-
RINGUD:**
Kadestamisväärses vormis Warren Buffett kuulub kodulinna pesapalliklubi Omaha Royals osanikeriingi.

duma. Ben vaatas vaid numbreid – firmade bilanssi ja tuludeklaratsiooni, Warren uuris aga veelgi olulisemat – firma juhtimise edukust.

Peagi siirdus Buffett tagasi kodulinna Omahas, kus kaasas äriettevõttesse Buffett Associates Ltd seitse osanikku - õde ja tädi nende hulgas - ning asus äsja 31 500 dollari eest ostetud maja (kus elab tänaseni) magamistoas kontorit pidama. Kümme aastat hiljem oli mõnesaja tuhande dollarilise algkapitaliga äri tootlus kasvanud 1156% Dow 123 vastu ning firmal oli vara 44 miljoni eest. Mr. Buffett, nagu teda kutsutakse, oli pärale jõudnud.

Ehkki Vietnami sõja ajal läks firmal ja kogu pulbitseval börsil üha paremini, muutis Warren Buffett kurssi. Ta hoiatas börsi ülekuumenemise eest ning asus portfelli likvideerima. Jäid vaid kaks firmat - Berkshire Hathaway ja Diversified Retailing. Pankrotieelses seisus Berkshire oli Buffett ostnud 1967. aastal

8,6 miljoni dollari eest. Firma põhitalu tuli investeeringu- ja pangaarist, muu kui vähetootev jäi tahaplaanile.

Ainus luksusost: reaktiivlennuk

Lisaks asus Warren äri ka ettevõtlusse laiendama, ostes sissetootatud kaubamärgiga ja tema jaoks nähtava potentsiaaliga ettevõtteid suhteliselt helde ostuhinnaga ning kasvatades pärast juhtkonna ja äriplaanide rihtimist nende väärtust kordades. Kogu oma varanduse paigutas Buffett Berkshire'sse, tema tegevusest sai eduka investeerimisäri musternäidis. 1970. aastate lõpuks aga piisas paljast kuuldusest Buffetti ühest või teisest aktsiaostust, et viia kõnealune aktsia järsule, kuni kümneprotsendilisele hinnatõusule.

Alles sel perioodil hakkas Buffett ka eraviisiliselt investeerima, olles

**„Osta odavalt
ja siis hoi!”**

eraäris väidetavalt märksa mängurlikum. Teeninud lühikese ajaga kolm miljonit dollarit, vastas ta sõprade soovitusel mahutada raha kinnisvarasse: milleks, kui aktsiaturul on hoopis lihtsam teenida? Sellesse aega jääb ka ülikka mehe pea ainus luksusost – vana 850 000 dollarilise lennuki asemele soetas ta ligi 10 miljoni dollari eest luksusliku väikereaktiivlennuki.

„Ma ei ole mängur!”

Hiidu ei kõigutanud ka tagasilöögid: koguni ligi veerandi varanduse kaotus 1987. aastal teeniti kiiresti tasa. Näiteks salaja kokku ostetud Cola-Cola seitsmeprotsendine ja miljardidollariline aktsiapakk maksis kolme aasta pärast rohkem kui kogu Berkshire selle tuluka investeringu alghetkel.

Ka järgmiste aastate turu tagasilöögid ega *dot-comi* buum ei muutnud Buffetti peamist põhimõtet – mahutada raha suuräridesse, mille aktsiad olid müügis alla loomulikkude väärtust. See tasus ära – kui turg taas mõistusele tuli, tõusis 80 000 pealt vahepeal 30 000 langenud Berkshire aktsia taas endisele tasemele. „Omaha oraakli” kuulsus muudkui kasvas. Buffett ostis küll Coca-Colat ja Gillette'i, kuid mitte kunagi imelist edu maitsnud Microsofti. „Ostaksin Microsofti, kui tahaksin riskida. Aga ma ei ole mängur,” ütles ta.

Viimastel aastatel püsib Buffett jätkuvalt edukusel. Hoolimata mullusest 30 miljardilise heategevuskingist, on Omaha võlur taas 10 miljardi võrra rikkam: Berkshire aktsia tõusis aastaga veel 22%.

Pole teada, kes võiks saada investeerimisjumala järglaseks. Kuid on selge, et tänavu ajakirja Time Magazine poolt 100 maailma mõjukama inimese hulka arvatud Mister Buffetti lahkumine raputaks Wall Streeti alusmüürideni.

LHV

PAIKNE INIMENE:
Selles, 31 500 dollari eest ostetud majas on Warren Buffett elanud alates oma tähelepanu algusest.

Warren Buffetti kuldseid lauseid

- ♦ Investori suurim vaenlane on optimism – väga sageli ajab inimesi elevile mõne aktsia lühike edu.
- ♦ Ära kunagi panusta ärisse, mida sai ei mõista.
- ♦ Mitmekesine portfelli on ainult siis vajalik, kui investori ei tea, mida nad teevad.
- ♦ Kuni sa ei suuda paanikata pealt vaadata, kuidas su aktsiapakk kaotab poole väärtusest, pole sinu koht börsil.
- ♦ Investeeri nendesse firmadesse, mis sulle tõsiselt meeldivad.
- ♦ Riski peamine maandamine on keskendumine vaid paarile aktsiale.
- ♦ Ära püüa ennustada börsi, majanduse, intresside ja valimiste suundumusi.
- ♦ Osta pika edulooga ja turul domineerivaid firmasid.
- ♦ Ole ettevaatlik siis, kui teised ahnitsevad ja ahne ainult siis, kui teistel püksid püüli sõeluvad.
- ♦ Võime „ei” öelda on investorile suur pluss.
- ♦ Palju edu võib saavutada loult paigal püüdes. Investor ei pea suurt midagi tegema, kui tal õnnestub hoiduda suurtest vigadest.
- ♦ Ära ületähtsusta firmade aastaaruandeid, vaid viie aasta keskmist.
- ♦ Investeeri kauaks. Ära kiirusta tulu välja võtma. Erakordse tulemuse jaoks pole vaja erakordseid asju korda saata.
- ♦ Jäta meelde, et aktsiaturg on maniakaal-depressiivne.

Mis on mis investeerimis- maailmas

Aksia (*Stock*)

Väärtpaber, mis näitab selle omaniku õigust osale ettevõtte varast ja kasumist.

Kvaliteetaksia (*Blue Chip*)

Börsil kaubeldava ettevõtte aksia, mille väärtus on üle aja stabiilselt suurenenud ning mis on kergelt kaubeldav (likviidne). Näiteks General Electric (GE), Exxon Mobil (XOM), Coca-Cola (KO). Üldjuhul loetakse selliseid aktsiaid väiksema riskiga aktsiateks. Väljend „Blue-Chip” pärineb kasiinost, kus kõige suurema väärtusega zetonid olid tavaliselt sinist värvi.

Rämpsaktsia (*Penny Stock*)

Penny stock ideks ehk rämpsaktsiateks kutsutakse aktsiaid, mis maksavad alla 5 dollari tükk. Rämpsaktsiaid ei soovitata mitmel põhjusel:

- ♥ nende aktsiate kohta pole tavaliselt piisavalt infot, kuna analüütikud ei jälgi selliseid aktsiaid;
- ♥ odavad aktsiad on kergesti manipuleeritavad;
- ♥ aksia on osake ettevõttest ning tõenäoliselt on see ettevõtte madala väärtusega.

Madal hind ei tähenda ilmingimata, et aksia oleks odav. Kihvt on osta 1000 dollari eest 1000 aktsiat, kuid tõenäoliselt on mõttekam osta selle raha eest 50 korraliku ettevõtte aktsiat. Investeeritud rahasumma on määrav, mitte aktsiate arv. Ole ettevaatlik investeerides rämpsaktsiatesse. Nende hind pole ilma põhjuseeta madal!

Dividend (*Dividend*)

Osa ettevõtte kasumist, mis makstakse lihtaktsiate ja eelisaktsiate omanikele.

Lühikeseks müüma (*Sell Short*)

Investor või maakler müüb selliseid aktsiaid, mida tal hetkel oma portfellis ei ole. Müüvad aktsiad on laenatud. Investor eeldab, et tulevikus aktsiahind langeb ning ta saab aktsiad odavama hinnaga tagasi osta.

Order (*Order*)

Kliendi nõue maaklerile osta (ostuorder) või müüa (müügiorder) määratud kogus väärtpapereid kas orderil märgitud hinnaga (liimitorder) või turuhinnaga (turuorder).

Surnud kassi põrge (*a dead cat bounce*)

Kui surnud kass kõrgelt alla visata, siis pörkab kass maapinnalt küll tagasi, kuid jooksu ometi ei pista. Võrdluse surnud kassiga kannatab välja ka järsk aktsiahindade langus, peale mida aktsiahinnad hüppavad mõnevõrra üles. Mõnikord käsitletakse „surnud kassi põrget” ekslikult tõusva turu signaalina, kuid nagu surnud kass pärast põrget jääb ikka surnult lamama, nii ei haka ka aktsiahinnad pärast üleshüpet tõusma.

Hinna ja kasumi suhtarv (*Price/Earnings Ratio*)

Kõige tavalisem viis mõõta, kui kallis on aksia. Aktsiahind jagatud tuluga ühe aksia kohta.

Investeerimisfond

Investeerimisfond on ühisteks investeringuteks moodustatud vara kogum, mida valitseb riski hajutamise põhimõttest lähtudes fondivalitseja. Fond tagab oma investoritele nende investeringu likviidsuse, ostes investoritelt fondi osakud soovi korral tagasi.

Osaku puhasväärtus (*Net Asset Value (NAV)*)

Fondi ühe osaku puhasväärtus, mis saadakse fondi varade ja kohustuste vahe jagamisel fondi osakute arvuga (varad – kohustused / osakute arv). Värske NAV arvutatakse ja avaldatakse üldjuhul kord päevas. Avatud fondi saab investeerida makstes iga osaku eest tema puhasväärtuse (millele võib olla lisandunud sisenemistasu).

Suletud fondid, kinnised fondid (*Closed-End Mutual Funds*)

Investeerimisfond, mis väljastab fikseeritud arvu osakuid. Nende fondiosakutega saab kaubelda ainult järelturul sarnaselt tavalistele aktsiatele. Kinnise fondi maht on reeglina piiratud fondi käivitamisel kaasatud investeringute mahuga.

Järgneb...

Kui sul tekkis investeerimishuvi, siis tule tasuta konsultatsioonile!

Küsi lisa telefon: 680 0400, e-post: info@lhv.ee või www.lhv.ee.

Tule LHV Investeerimiskooli!

Fondide ABC - midagi igale investorile

Rait Kondor, Mihkel Oja

T. 23.10 kell 18.00 Radisson SAS konverentsikeskus

Mis toimub Balti aktsiaturul?

Erki Kert, Sten Pisang

T. 6.11 kell 18.00 Radisson SAS konverentsikeskus

Investeeri tulevikutrendidesse: aktsiaturud kümne aasta pärast

Oliver Ait, Andres Viisemann

T. 20.11 kell 18.00 Radisson SAS konverentsikeskus

Kuidas analüüsida aktsiaid? Tehniline ja fundamentaalne analüüs

Ragnar Plees, Erki Kert

T. 4.12 kell 18.00 Radisson SAS konverentsikeskus

Kõigil seminaridel osalenud saavad Teadliku Investori diplomi.

Ühe seminari hind on ülekandega ette makstes 150 krooni või kohapeal sularahas 200 krooni.

Seminaride külastamiseks on vajalik eelregistreerumine.

Lisainfo telefonil **6 800 400**, klienditugi@lhv.ee või www.lhv.ee/kool.